

Roxana STOCHIȚOIU
(Universitatea de Vest din
Timișoara)

Structuri predicative compuse

Abstract: (Compound predicative structures). The present paper aims to bring under discussion one of the fundamental thesis in Romanian syntax, namely that the predicate – simple or complex, verbal or nominal – is the center around which revolve all the other elements that give meaning, fluency, coherence and expressiveness to our language. Along the time, linguists have proposed new types of predicate, therefore we will discuss the concept of *compound predicate* in a comparative perspective of academic grammars. We will present some characteristics of *compound verbal predicate* and the particularities of *compound nominal predicate* – intensely discussed typologies, especially due to the fact that the existence of a complex predicate, either nominal or verbal, creates various ambiguities and debates. Moreover, the debate gives us the occasion to accentuate the position of *semi-auxiliaries*: of modality and aspect. Full verbs or simple elements (with an important role) in compound predicate's structure, these have caused the appearance of a large number of disputes in grammatical analysis, even in educational area. The study of the main part of the sentence, early started, since primary school, and continued in higher education institutions, impels to a detailed research, in order to present, explain and clarify the confusions it generates.

Keywords: predicate, compound predicate, grammar, comparative perspective, confusions

Rezumat: Lucrarea de față are la bază una dintre tezele fundamentale în sintaxa românească, și anume că predicatul – simplu sau complex, verbal sau nominal – este centrul în jurul căruia gravitează toate celelalte elemente care oferă exprimării noastre sens, fluentă, coerență și expresivitate. De-a lungul vremii, lingviștii au propus tipuri noi de predicat, motiv pentru care vom cerceta noțiunea de *predicat compus* într-o privire comparativă a gramaticilor academice. Vom prezenta câteva caracteristici ale *predicativului verbal compus*, respectiv particularitățile *predicativului nominal compus* – tipologii intens discutate, mai ales că problema existenței unui predicat complex, fie el nominal sau verbal, creează diverse ambiguități și polemici. Mai mult, analiza ne-a permis evidențierea poziției semiauxiliarelor: de modalitate și de aspect. Verbe pline sau simple elemente (cu rol important) în structura predicativului compus, ele au dus la apariția unor controverse, chiar de natură didactică, în practica analizei gramaticale. Studiul acestei părți principale de propoziție, început timpuriu, încă din clasele primare, și continuat în instituțiile de învățământ superior, provoacă spre o cercetare detaliată și nepuizabilă, în vederea prezentării, explicării și clarificării confuziilor pe care le generează.

Cuvinte-cheie: predicat, predicat compus, gramatică, viziune comparativă, confuzii

Studiile efectuate în domeniul gramaticii demonstrează că posibilitățile de analiză a unităților morfologice și sintactice sunt extrem de numeroase, deoarece modul în care ele sunt abordate se modifică de-a lungul anilor. Se vede un simț acut al dezvoltării și al inovării cu orice preț. Mărturie în acest sens stă și discuția referitoare la elementele componente ale predicativului verbal. Cu alte cuvinte, de la o ediție la alta, termenii care alcătuiesc o astfel de unitate sintactică sunt tot mai mulți la număr. Nucleul care generează polemici îl constituie verbele de modalitate și de aspect. Întrebarea care ridică probleme în această direcție pare a fi simplistă ca structură, dar destul de profundă ca sens: ar trebui considerate semiauxiliarele de mod și de aspect drept predicate verbale sau ar fi necesară o analiză a lor ca elemente componente din structura predicativului verbal compus?

Ambiguitățile intervin în momentul în care orice specialist este convins de faptul că predicatul este singura funcție sintactică ce nu poate fi multiplă, iar o denumire ca *predicat*

verbal compus nu se potrivește niciunui tipar. În fond, după o cercetare îndelungată, în unanimitate se poate concluziona că, dintre toate sectoarele limbii, gramatica este singura sursă de polemici și controverse inepuizabile.

Dintr-o perspectivă cronologică, sursa dezbaterii nu se află în volumul al II-lea al *Gramaticii limbii române*, ediția din 1954. Pentru specialiștii anilor 1954, noțiunea de *predicat compus* nu era recunoscută. Se susținea numai existența predicatului verbal și cea a predicatului nominal, știindu-se clar că, în practica analizei gramaticale, un singur verb, adverb predicativ, locuțiune verbală sau adverbială, respectiv, o singură interjecție poate alcătui predicatul verbal. Dacă sunt două verbe, conform acestei ediții, se vor analiza două predicate, iar la nivelul frazei vor putea fi identificate două propoziții. De aici, și recunoașterea propoziției ca fiind o comunicare cu un singur predicat, nu cu mai multe. De exemplu, într-un enunț precum: „**Trebuie s semneze** dacă voiam să rămânem și cu ce mai aveam.” (Marin Preda, *Delirul*, prefață de Eugen Simion, București, Jurnalul Național, 2009, p. 33) există două verbe la mod personal: *trebuie* și *s semneze*, ambele îndeplinind funcția sintactică de predicat verbal, iar la nivelul frazei se identifică două propoziții: una principală (*trebuie*) și alta subordonată subiectivă (*s semneze*).

Evoluând în ceea ce privește abordarea, *Gramatica limbii române*, ediția din 1966, menționează poziția sintactică de *predicat compus*. Se oferă câteva lămuriri privitoare la verbele de modalitate și de aspect. Acest lucru dovedește nu numai conștientizarea pedicii care ar putea apărea în analiza gramaticală, ci și profunzimea gândirii după câțiva ani de cercetare asiduă. Conform ediției revizuite din 1966, care totuși urmează drumul celei din 1954, ar trebui să se analizeze două structuri sintactice și nu una compusă. Explicațiile au ca punct de pornire următoarele mențiuni: „Verbele care exprimă modalitatea (*a putea, a trebui, a vrea, a fi, a avea și a(-i) veni*), precum și cele care exprimă aspectul (*a începe, a prinde, a da, a (se) lua, a sta* etc.), urmate de verbe la conjunctiv, la infinitiv și, mai rar, la supin sau la participiu sau coordonate cu un verb la aceeași formă cu ele ar părea, în unele situații, că formează, împreună cu acestea, un predicat verbal compus” (GA₂ II, p. 98). De exemplu, într-un enunț de tipul: „Dar încă o dată, adevăratul ziu **trebuie s dispar** pentru ca toți ceilalți s **poat reap rea**.” (Emil Cioran, *Demiurgul cel r u*, traducere din franceză de Irina Bădescu, București, Editura Humanitas, 1996, p. 47) nucleul predicțional îl constituie, de fapt, verbele predicative (aici, *s dispar* și *reap rea*). Privită din unghi semantic, acțiunea nu este, așadar, transmisă de verbele de modalitate sau de aspect, ci de verbele predicative la un mod personal.

Gramatica Academiei, ediția 2005, adoptă un demers total diferit față de volumele anterioare și în ceea ce privește problematica dezbătută de prezentul subcapitol. În câteva pagini bine structurate se propune o tipologie a predicatelor, făcându-se o distincție categorică între *predicatul verbal simplu* și *predicatul verbal complex*. Încă de la început, se explică modul în care se derulează demonstrația. Se pornește deci de la deosebirea celor două noțiuni: „Distincția *predicat simplu vs predicat complex* privește, pentru un predicat canonic (unul de tip verbal), modul de încorporare a MP și, implicit, structura internă a predicatului” (GALR II, p. 244). Pe scurt: predicatul simplu are morfemele predicativității (elemente definatorii, de altfel) incluse în propria structură, pe când predicatul complex face uz de un operator verbal, un element exterior lui, care preia respectivele morfeme ale predicativității. În acest context, specialiștii propun denumiri precum *predicator* sau *operator verbal*. De aici, rezultă și deosebirea dintre informația semantică, pragmatică și sintactică.

Partea cu adevărat inovatoare față de edițiile din 1954, respectiv, 1966 este dată și de lămuririle care se aduc cu privire la posibilitatea sau imposibilitatea combinării predicatului verbal cu un clitic reflexiv sau personal ori cu un semiadverb (care nu are o poziție fixă) sau cu marca negației. Aici pot fi exemplificate predicățile interjecționale, predicățile adverbiale, predicățile verbale la formă nepersonală și predicățile locuționale simple.

Pentru a nu lăsa loc vreunei îndoieli, se oferă, în ediția din 2005, și o definiție clară a predicatului verbal compus: „*Predicatul complex* este predicatul care, pe lângă componenta lui semantică, include cel puțin unul dintre *operatorii verbali de predicativitate*” (*Ibidem*, p. 253). Mai mult, se descrie și o structură a predicatului compus, plecând de la ideea conform căreia acești operatori pot fi nu numai modali, ci și aspectuali, copulativi sau pasivi. Ei pot apărea fie consecutiv, fie concomitent, fie grupați, fie separați, fără să se atingă limita maximă de trei operatori, căci fiecare are rolul său bine stabilit. Prin urmare, poziția lor succesivă le indică statutul linear și ierarhic „față de centrul semantic predicativ, fiecare nivel subordonându-l sintactic pe cel imediat următor” (*Ibidem*, p. 253). Schema unei asemenea structuri este următoarea: [operator modal₃ [operator aspectual₂ [operator copulativ₁ / pasiv₁ [suport semantic]]]]. De pildă: *Maria pare mulțumită de nota luat* . (operator copulativ),

Ei încep₂ s fie₁ conștienți de problemă. (1. operator copulativ; 2. operator aspectual), *Alin pare₂ s r mân₁ la fel de amabil*. (1. operator copulativ; 2. operator modal), *Concursul pare₂ s înceap₁ din luna martie*. (1. operator aspectual; 2. operator modal).

De asemenea, se demonstrează că, atâta timp cât operatorii respectă o ierarhie impusă, ei pot fi combinați în diferite feluri: de la suprimarea lor, până la corelarea a doi predicatori din cadrul aceluiași nivel, cu toate că, din perspectivă semantică, ei sunt incompatibili. De exemplu: *Iulia pare₂ s fie mai realist* . (1. operator copulativ; 2. operator modal). Acest enunț exemplifică o posibilă situație de suprimare. Astfel, operatorul copulativ poate fi omis, căci operatorul modal îi va prelua nu numai valoarea, ci și rolul. Prin urmare, se poate spune și *Iulia pare mai realist* ., deși aici se poate analiza un predicat nominal, fapt pentru care se concluzionează că, în unele contexte, se stabilesc „restricții sintactice bidirecționale, impuse dinspre operatorul mai îndepărtat spre cel de rang inferior până la componentul semantic principal și, invers, dinspre suportul semantic spre operator” (*Ibidem*, p. 254). Tot în *Gramatica Academiei*, ediția din 2005, se vorbește despre următoarele limite (*Ibidem*, p. 253):

- a) în primul rând, se identifică restricțiile de construcție pe care operatorii modali le exercită asupra operatorilor cu statut inferior; este vorba despre termeni precum: *trebuie / poate s înceap / s fie, poate începe / fi*;
- b) apoi, operatorii aspectuali îngrădesc operatorii copulativi: *începe / continu s devin / s fie*;
- c) suportului predicativ îi sunt impuse limite de formă prin operatorii aspectuali și modali: *poate vorbi, trebuie s vorbeasc , se apuc de vorbit*;
- d) nu în ultimul rând, și suportul predicativ are capacitatea de a impune operatorilor unele restricții; ele vizează, în principal, cazurile în care în structura suportului apar forme unipersonale sau impersonale: *începe s tune, st s viscoleasc* .

Cercetarea propusă în ediția din 2005 este una deosebit de complexă, susținând vehement, spre deosebire de gramaticile anterioare, existența unui predicat verbal compus. Mai mult, pe lângă definiție și structură, autorii propun și o clasificare pentru acest tip de predicat. Ierarhizarea este făcută ținându-se cont de câteva criterii care vizează fie suportul semantic, fie operatorul.

Așadar, predicatul complex este clasificat astfel (*Ibidem*, p. 254-255):

1. în funcție de clasa morfologică pe care suportul semantic o are, există:
 - a) predicat complex *cu suport semantic verbal*: are în structură conjunctivul, supinul sau infinitivul: „**Ajunge s regrete** frica brută, anonimă, de la care porcede totul.” (Emil Cioran, *op. cit.*, p. 61) și poate apărea și în limbajul arhaic: *Am început de-am mai subliniat*.
 - b) predicat compus cu suport semantic adjectival, adverbial, nominal și chiar cu un grup prepozițional: *Ajunge de neclintit*;
 - c) predicat cu un suport participial (numai atunci când este vorba de un participiu pasiv; totodată, el este de cele mai multe ori un predicat complex verbal și nu nonverbal): *R mâne de discutat*.
2. în raport cu valoarea operatorului, se pot recunoaște:
 - a) predicate complexe cu operator pasiv: *Studentul este încurajat*.
 - b) predicate complexe cu operator copulativ: *El r mâne neschimbat*.
 - c) predicate complexe cu operator aspectual: *Copacul st s cad*.
3. predicate complexe cu operator modal: *Ar trebui s fie mai puțin orgolios*.
4. în conformitate cu natura verbală sau nonverbală pe care suportul semantic o poate adopta, se identifică:
 - a) predicatul complex verbal (conține în mod obligatoriu un operator aspectual sau modal): *Ea nu va putea s vin imediat*.
 - b) predicatul complex nonverbal (este cel care conține obligatoriu un operator copulativ): *Vrea s devin medic*.

De asemenea, *Gramatica Academiei* propune și o interpretare a predicatului complex în raport cu anumite niveluri¹, și anume: cel semantic, cel sintactic și cel enunțiativ, discuția fiind generată de actualizarea diferită a funcțiilor pe care acesta le presupune. În primul rând, la un nivel pragmatic-enunțiativ se arată că doar primul element al construcției poate oferi autonomie grupului prin atașarea morfemelor predicativității: *Ar fi terminat / termina / terminase s citeasc volumul*. (deși operatorul modal variază, suportul semantic rămâne neschimbat). În privința categoriilor de număr și persoană, se susține că ele sunt construite în funcție de context. Astfel, modul conjunctiv sau o formă verbală nepersonală va impune un anumit acord: *Eu vreau s merg. / Tu vrei s mergi. / El/Ea vrea s mearg* ., respectiv *Eu pot merge. / Tu poți merge. / El/Ea poate merge*.

Apoi, la nivel semantic, rolul primordial îl ocupă elementul final care oferă predicatului verbal compus o semantică de ansamblu. De asemenea, se accentuează și posibilitatea suprimării unui operator, chiar dacă, uneori, el poate fi recuperat contextual: *Poate s continue s munceasc înzecit*. (se amestecă informațiile referitoare la calitate, păstrarea și continuarea ei), *Clinic s n tos*. (omiterea operatorului copulativ).

În al treilea rând, la nivel sintactic, se face referire la posibilitatea unui operator de a-l controla pe următorul². Se demonstrează deci capacitatea operatorului de a exercita o

¹ Pentru această problemă, GALR II, p. 258, explică faptul că analiză „pe mai multe niveluri rezolvă dilema alegerii între două modalități distincte de interpretare a predicatului complex [...], și anume: modalitatea strict sintactică, structuralistă, a descompunerii grupului în elemente alcătuitoare, și modalitatea semantică, tradițională, a analizei globale a grupului [...]. Importantă [...] este recuperarea soluției «tradiționale» [...]. Este, de asemenea, recuperată analiza tradițională asupra semiauxiliarelor de mod și de aspect, care, în construcții mai sudate sau mai puțin sudate, formează blocuri sintactico-semantică cu verbul următor”.

² Vezi, în acest sens, și p. 258-260 din lucrarea menționată, unde se analizează detaliat gradul de coeziune a elementelor care intră în structura predicatului verbal complex. Pentru operatorii aspectuali, se poate identifica fie „controlul impus de regentul-operator aspectual asupra subiectului suportului semantic, care, ca subiect neexprimat, repetă subiectul

anumită influență sintactică asupra componentului următor, căruia îi impune anumite restricții, cu alte cuvinte, posibilitatea unor operatori de a stabili autonomia construcției. Analizând exemplul de mai sus din perspectivă semantică, se poate observa cum fiecare operator impune restricții următorului: *Poate s continue s munceasc înzecit*.

Tot în *Gramatica Academiei*, ediția din 2005, se arată că între operatorii respectivi pot exista și diferențe considerabile. Astfel, „tipul pasiv și cel copulativ impun restricții predictibile [...]: primul acceptă numai participii pasive, iar al doilea cere complinirea prin N(ume) P(redicativ)” (*Ibidem*, p. 257), pe când „operatorii aspectuali și cei modali se deosebesc [...] printr-un regim mult mai diversificat, fiecare aparținând, sub aspectul tipului sintactic de verb, la clase diferite” (*Ibidem*, p. 257).

Așadar, complexitatea perspectivei pe care volumul din 2005 o propune relevă nu numai ușurința cu care ambiguitățile se pot ivi în practica analizei gramaticale, ci și divergențele existente, deoarece se acceptă faptul că participarea fiecărui element component al grupului la constituirea unui întreg „are drept efect neconcordanțe între interpretarea pragmatică, sintactică și semantică” (*Ibidem*, p. 257). Dacă, semantic, elementul final are un rol deosebit de important, dimpotrivă pragmatic și sintactic, statutul primordial îl are operatorul, care nu numai că deține morfemele predicativității, dar și asigură o legătură strânsă în cadrul enunțului.

Este deosebit de interesantă profunzimea studiului pe care această ediție îl propune. În comparație cu cele anterioare sau cu oricare alte scrieri, volumul reprezintă un salt uriaș înspre inovare și gândire profundă. Aceeași tendință de înnoire și modernizare o adoptă și *Gramatica de bază a limbii române*, ediția 2010. Gramaticienii afirmă existența unui predicat complex pe care îl explică prin raportare la predicatul simplu.

Prin urmare, se oferă și aici o ipoteză controversată: după structura în care se actualizează, „predicatul enunțării realizat prin verb poate fi simplu sau complex” (GBLR, p. 398). Mai mult, se adaugă și condițiile identificării unui predicat complex, pentru că, în cazul în care morfemele predicativității, în speță desinențele sau auxiliarele, intră în componența verbului, atunci se analizează un predicat simplu al enunțării. Prin urmare, un predicat compus „este format dintr-un verb principal (suport semantic), care poartă predicția semantică și atribuie roluri tematice, și un operator verbal aspectual, modal, pasiv, copulativ, căruia i se atașează mărcile de flexiune” (*Ibidem*, p. 398).

Structura și tipologia predicatului complex prezentată în ediția din 2010 este foarte asemănătoare cu cea din ediția anterioară. Abordarea se dovedește a fi diferită. Ea poate să înlăture total dificultățile create de lucrările anterioare. Astfel, schema propusă este identică, poziția operatorilor fiind una și aceeași. Nici tipurile de predicat nu fac notă discordantă, ele părând preluate din ediția lansată cu cinci ani mai devreme (este vorba tot despre predicat complex cu operator copulativ / pasiv / aspectual / modal sau cu suport verbal / adjectival / nominal / adverbial sau participial). Până și coeziunea grupului este la fel discutată.

verbului-operator” (*Ibidem*, p. 259): *Alina continu s studieze arheologia.*, fie „participarea grupului în ansamblu la opoziția de pasivizare”, cu excepția formelor reflexive: *Cartea începe s fie citit.*, fie schimbarea regimului operatorului: *St s pice*. La acestea se poate adăuga avansarea unui clitic (*Exemplul vi-l începe de analizat profesorul.*) sau negarea întregii construcții (*Nu trebuie s sari calul.*). În aceeași lucrare, la p. 260, se urmărește și gradul de coeziune a operatorilor modali. În situația de față se poate identifica, pe de o parte, un control dinspre elementul subordonat înspre regentul-operator, cu excepția verbelor impersonale, iar, pe de altă parte, participarea la opoziția de diateză și avansarea subiectului sau a cliticului: *Exercițiile trebuiau s fie rezolvate pân azi.*

Prezentat pe scurt, predicatul verbal simplu, conform *Gramaticii de bază a limbii române*, pe lângă morfemele predicativității, poate să înglobeze atât negația verbală, cât și cliticele pronominale non-sintactice, lucru demonstrat și în *Gramatica Academiei*, ediția 2005. Mai mult, gramaticienii lămuiesc și poziția predicatelor pasive, și a predicatelor complexe cu operator aspectual. Deși nu se pot disocia până la un nivel intern, structura de ansamblu a predicatelor complexe este totuși una analizabilă, coeziunea grupării fiind recunoscută în următoarele situații (vezi *ibidem*, p. 401):

- a) dacă se urmărește controlarea subiectului (el este dat de situația în care subiectul verbului-suport și cel al operatorului este același);
- b) când cliticul pronominal este antepus și totodată dependent, din punct de vedere sintactic, de verbul-bază;
- c) când întreaga structură participă la opoziții de diateză.

Cu alte cuvinte, în intervalul 2005-2010 nu s-au înregistrat schimbări considerabile. Ideile par preluate de la o ediție la alta, însă într-o manieră mai succintă. Diacronic privind, progresul pare a-și avea originea în *Gramatica limbii române*, ediția din 1966, unde, cu toate că se preferă analiza separată a elementelor componente, se aduce în discuție noțiunea de *predicat verbal compus*. Discutarea termenului apare odată cu lansarea volumului din 2005, iar explicațiile pe care specialiștii le propun sunt de o complexitate aparte. Prin urmare, semiauxiliarele de modalitate și de aspect pot crea probleme serioase în practica analizei gramaticale. Cercetătorul va trebui să își stabilească încă de la început calea pe care o urmărește: fie varianta tradițională a gramaticilor din 1954, respectiv, 1966, fie cea modernă a lucrărilor din 2005 și 2010.

Așadar, gramaticile academice lansate de-a lungul vremii, cărora li se adaugă numeroase alte studii de specialitate, reliefează, indirect, evoluțiile incontestabile din domeniul gramaticii, în speță al sintaxei. În literatura de specialitate, începând din 1954 și până în zilele noastre, acceptarea sau nu a unui predicat verbal compus a stârnit numeroase controverse. Unii lingviști se raliază gramaticilor tradiționali, negând cu vehemență posibilitatea unui predicat verbal compus, alții îl susțin, iar cei mai mulți preferă să împletească abordarea tradițională cu cea modernă. Concret, predicatul poate permite totuși interpretări diversificate, abordări complexe și polemici încă nerezolvate.

Sintetizând, posibilitatea existenței unui predicat verbal compus are la bază, în principal, statutul semiauxiliarelor, care pot fi sau nu lexicalizate și gramaticalizate. Studiul de față, care își propune o prezentare detaliată a predicatului, susține ca, în practica analizei gramaticale, să se facă uz de una dintre edițiile din 1954, respectiv, 1966 a *Gramaticii limbii române*. Principalul motiv îl constituie faptul că, în sens strict, semiauxiliarele de aspect sau de modalitate sunt considerate aici verbe predicative cu capacitate deplină, după care urmează, de cele mai multe ori, o propoziție subordonată.

La fel ca predicatul verbal și predicatul nominal generează o discuție controversată în ceea ce privește clasificarea lui. Tipologia este susținută și aici de acceptarea sau nu a verbelor (în speță a semiauxiliarelor) de aspect și de modalitate, ca elemente componente ale unui predicat nominal complex sau ca părți de vorbire individuale, deoarece ele pot fi folosite ca verbe pline cu rol bine delimitat, precum și de valența dublă a unor verbe copulative. Prin urmare, și aici rămâne valabilă întrebarea lansată anterior: ar trebui considerate semiauxiliarele de mod și de aspect drept predicate cu autonomie deplină sau ar fi necesară o analiză a lor ca elemente componente din structura predicatului nominal compus? Se știe că funcția sintactică de predicat (nominal sau verbal) nu poate fi multiplă,

cum e cazul subiectului, de pildă. În consecință, o denumire ca cea de *predicat nominal complex* creează numeroase confuzii, polemici, controverse.

Volumul al II-lea al *Gramaticii limbii române*, ediția din 1954, notează clar structura predicatului nominal: verb copulativ + nume predicativ. Se remarcă și de această dată faptul că gramaticienii anilor '50 nu recunosc nici noțiunea de *predicat nominal compus*. Mai mult, pentru îndepărtarea neclarităților se oferă o listă a verbelor copulative. Pe scurt, în practica analizei gramaticale, conform ediției de față, dacă apar două verbe se analizează două predicate, implicit, două propoziții care alcătuiesc o frază. Așadar, se accentuează încă o dată importanța unui singur predicat într-o propoziție. Ilustrativ în acest sens ar putea fi exemplul următor: *Demnitatea ajunge₁ s fie₂ ignorat* ., unde, conform ediției din 1954, se identifică două verbe copulative care îndeplinesc funcția sintactică de predicat nominal³: *ajunge* (predicat nominal incomplet) și *s fie* (care formează un predicat nominal alături de numele predicativ *ignorat*). În consecință, se discută realizarea propozițională a numelui predicativ și nu predicatul complex *ajunge s fie*. La nivelul frazei există, așadar, două propoziții: P₁ *Demnitatea ajunge* = propoziție principală și P₂ *s fie ignorat* = propoziție subordonată predicativă.

Dacă, în cazul predicatului verbal compus, *Gramatica limbii române*, ediția din 1966, doar semnală problema, fără să o dezvolte, situația predicatului nominal compus nu este clar explicată, căci informația sintetizată este una succintă și face referire, cu precădere, la predicatul verbal. Se analizează statutul verbelor de modalitate și de aspect, fără vreo particularizare concretă privind predicatul nominal. De altfel, ediția revizuită din 1966 urmează traseul impus de cea din 1954, susținând că trebuie să se analizeze două structuri sintactice și nu una compusă.

În subcapitolul dedicat predicatului verbal compus, am prezentat explicațiile referitoare la verbele care exprimă modalitatea, respectiv, la cele care exprimă aspectul. Deoarece categoria predicatului compus nu este una clar delimitată, în practica analizei gramaticale se vor discuta două predicate diferite și nu unul⁴. Semantic privind, nucleul verbal dă sens întregii construcții și nu invers: construcția în ansamblul ei nu poate oferi autonomie propoziției, ci numai verbul-predicat. Prin urmare, scoatem în evidență încă o dată preferința pentru analiza individuală a fiecărui element component. De pildă, în enunțul: *Prea târziu a început s devin responsabil.*, se poate recunoaște un verb predicativ (*a început*) + o propoziție subordonată completivă directă (*s devin responsabil*).

Cronologic privind, următorul pas este făcut în anul 2005, când *Gramatica Academiei* propune o abordare complexă. În practica analizei gramaticale, discuția este radical schimbată. Cu alte cuvinte, un exemplu precum: *Adev rul ajunge / pare [s fie] uitat* poate reliefa prezența unui predicat nominal complex. Grupul verbal *ajunge s fie* (cu varianta *pare s fie*) este alcătuit dintr-un operator copulativ, *s fie*, și un operator aspectual, *ajunge*. Specialiștii acceptă ocurența operatorilor atât timp cât ordinea acestora este respectată, ei considerând structura drept predicat complex cu operator copulativ (*ajunge s fie* = predicat complex).

Pe de altă parte, analiza tradițională este și mai ușor de abordat – identificarea unui singur verb copulativ al cărui nume predicativ are o realizare propozițională: *ajunge* = predicat nominal incomplet, iar *s fie uitat* = propoziție subordonată predicativă.

³ Vezi, în acest sens, GA₁ II, p. 72-73.

⁴ Vezi GA₂ II, p. 98.

Practic, *Gramatica Academiei*, ediția 2005, discută poziția predicatului complex cu operator copulativ în același capitol în care o explică pe cea a operatorilor verbali. În lucrarea de față, noțiunile au fost prezentate în cel de-al doilea capitol, intitulat *Predicatul verbal*.

Prezentarea complexă și limbajul de specialitate ies în evidență și de această dată. Abordarea din lucrările de pionierat este îmbunătățită prin ideile inovatoare. Relevantă aici este abordarea construcțiilor care au în componență un verb copulativ.

În ceea ce privește un exemplu precum cel de mai sus, gramaticienii aduc următoarea explicație: „Parantezele drepte indică posibilitatea suprimării unuia sau a doi operatori. În construcțiile astfel obținute, operatorul *ajunge*, respectiv *pare*, asociați direct cu suportul semantic adjectival sau participial, pot primi interpretare copulativă. În asemenea construcții, se produce o recategorizare a regentului, care ajunge să cumuleze valoare «modală» + «copulativă»” (GALR II, p. 253).

Prezentând structura și tipologia predicatului complex, specialiștii explică poziția fiecărui operator. Prin urmare, exemplele de verbe date mai sus pot fi clasificate și ca predicat complex nonverbal. O atare configurație este dată de caracterul dual al verbelor de relație, ca *a p rea* sau *a ajunge*, dată fiind recategorizarea lor. Ele sunt folosite concomitent și ca operatori modali și copulativi sau aspectuali, cum este *a ajunge*, de pildă.

Cu alte cuvinte, în practica analizei gramaticale se recunoaște operatorul din componența predicatului nominal complex, care are un rol dublu:

- a) modal: „Vladimir Nikolaevici Volinski **pare** nespus de încântat și sigur de izbândă.” (Gib I. Mihăescu, *Rusoaica. Bordeii de pe Nistru al locotenentului Ragaiaic 1933*, prefață de Nicolae Manolescu, București, Jurnalul Național, 2009, p. 66);
- b) aspectual și copulativ: „Omul ajunge singur când **ajunge** cărunt...” (Constant Tonegaru, *Steaua Venerii*, ediție îngrijită și prefată de Barbu Cioculescu, București, Editura pentru Literatură, 1969, p. 7).

Gramatica de bază a limbii române urmează îndeaproape, și de data aceasta, structura propusă cu cinci ani în urmă. În analiza predicatului complex, în lucrare se menționează: „În raport cu tradiția gramaticală, predicatul nominal se include în clasa mai largă a predicatului complex, preferându-se tratarea acestuia alături de alte tipuri de predicate complexe a căror structură internă este analizabilă” (GBLR, p. 399).

Din cele afirmate mai sus, rezultă structura analizabilă a respectivului predicat complex. Spre deosebire de ediția anterioară, lucrarea din 2010 se dovedește a fi mult mai succintă și cu un profund caracter explicativ. Prin urmare, conform datelor oferite, discuția ar putea fi simplificată astfel: *El [va deveni]_[verbul-operator copulativ] inginer_[nume predicativ]*., întreaga structură, adică *va deveni inginer*, fiind inclusă în clasa predicatului enunțării.

Mai mult, la începutul lucrării se găsesc câteva explicații clare referitoare la statutul predicatului compus. Se notează precis faptul că avem un predicat complex, dacă „morfemele de predicativitate se atașează prin intermediul unui operator verbal” (*Ibidem*, p. 40), în cazul de față – unul copulativ.

Specialiștii scot în evidență evoluția interpretării predicatului, încă de la începutul demersului explicativ pe care îl adoptă în cadrul *Gramaticii de bază*. În consecință, încă din primele pagini ale lucrării se face o comparație cu noțiunile date de gramaticile tradiționale și se notează următoarele:

„În raport cu tradiția gramaticală, predicatului i s-au adus modificări importante de interpretare, găsindu-se o formulă care, sub un anume aspect, se îndepărtează de tradiție,

dar, în același timp, recuperează și aspecte din analiza tradițională, mai ales în ce privește interpretarea verbelor modale, de aspect și chiar a verbelor copulative” (*Ibidem*, p. 40).

Pe de altă parte, gramaticienii semnalează clar legătura strânsă cu *Gramatica Academiei*, ediția din 2005, menționând: „Soluția predicatului complex, cu analiza pe două nivele, soluție propusă în GALR și preluată integral în această carte, are următoarele avantaje” (*Ibidem*, p. 40). Printre avantajele utilizării unei atari analize se numără posibilitatea de a explica structura internă, de altfel, analizabilă, a predicatului complex, ușurința în a recunoaște elementele componente ale predicatului nominal (verb-operator copulativ + nume predicativ), eliminarea ambiguităților create de pasive și copulative în contexte sintactice și semantice asemănătoare.

Așadar, semnalăm preluarea ideilor din ediția din 2005 în cea din 2010. Prin intermediul lucrării din 2010, noțiunile sunt detaliate și permit o mai bună înțelegere a fenomenului. Observăm o continuitate care ajută cercetătorul să depășească structura manualelor lansate până în anii 2000 și să-și lărgescă orizonturile, abordările, conceptele fiind explicate mult mai bine.

Modul de raportare la predicatul nominal s-a modificat de-a lungul vremii. Acest fapt demonstrează că perspectivele multiple ale abordărilor în gramatica românească generează complexitatea gândirii umane.

Prin urmare, tradiția gramaticilor din 1954, respectiv, 1966, este preluată și revizuită de cele din 2005 și 2010, așa cum se menționează clar în ultima. Dacă *Gramatica limbii române*, ediția din 1954, nu face nicio referire la semiauxiliare (nici la cele de mod, nici la cele de aspect), volumul din 1966 recunoaște existența lor, dar ca elemente care pot alcătui nucleul predicțional al propoziției. Practic, gramaticienii nu discutau deloc în edițiile de pionierat noțiunea de *predicat verbal complex*, cu atât mai puțin pe cea de *predicat nominal complex*. În practica analizei gramaticale, nu puteau interveni astfel confuziile, lucrările transând standarde precise de discuție.

Structurile sintactice sunt alcătuite pe baza unor reguli fixe, dar, când se aduce în discuție semantismul elementelor componente, se ține cont și de o flexibilitate a lor. Astfel, apar interpretări și tipologii noi, cum sunt cele din gramaticile apărute în 2005 și în 2010. Recunoașterea și explicarea predicatului nominal complex are la bază acceptarea denumirii de „verb-operator copulativ”, atâta timp cât acesta conține morfemele predicativității. Se dezbate reorganizarea, recategorizarea unor verbe copulative, precum și lexicalizarea și gramaticalizarea semiauxiliarelor de mod și de aspect. De altfel, noutatea este adusă de integrarea unui operator copulativ în componența predicatului nominal (predicat nominal obișnuit, conform edițiilor din 1954 și 1966).

Dintr-un unghi coerent, acceptarea unui predicat verbal compus duce la acceptarea și a celui nominal compus. Semiauxiliarele (menționate de *Gramatica limbii române* din 1966 și dezbătute, cu precădere, de cele din 2005 și 2010) prezintă câteva particularități distinctive pentru fiecare tip de predicat. În cazul predicatului nominal complex, se remarcă valoarea dublă a unor verbe; concret, este vorba de verbele *a ajunge* și *a p rea*.

Formulările și limbajul de specialitate sunt încă două elemente care fac diferența între cele patru ediții, grupându-le în două mari categorii: cele apărute înaintea anului 2000 și cele lansate după acel an. Considerarea drept accesibilă a uneia dintre ediții depinde de scopul fiecărui cercetător: dacă urmărește explicații simpliste sau dacă îl preocupă abordări profunde. Calea aleasă ar trebui să fie bazată concret pe capacitatea de înțelegere a celui interesat. Relevantă, în acest sens, este practica analizei gramaticale din ciclurile de

învățământ preuniversitar. Prezentarea noțiunilor teoretice lansate de gramaticile din 2005, respectiv, 2010, fără a fi prelucrate corect, ar duce la apariția unor confuzii.

Prin urmare, având la bază considerente de ordin didactic, lucrarea de față propune adoptarea analizei din ediția 1966, conform căreia elementele care intră în componența unei structuri numite *predicat complex* se vor analiza individual, fiecare cu funcția sintactică aferentă. De asemenea, raționamentul se bazează și pe faptul că analistul aflat în etapa de inițiere educațională nu posedă un bagaj de cunoștințe suficient de solid pentru a înțelege un fenomen de o asemenea amploare. Concret, elevii nu cunosc noțiunea de *predicat complex* din două motive: programa școlară nu o prevede, iar recunoașterea ei presupune un proces greoi și de lungă durată, ținând cont de faptul că se pornește de la elemente sumare, puțin numeroase, și nu se ajunge decât la discutarea succintă a câtorva verbe copulative, de pildă.

Concluzionând, și din acest punct de vedere se pot remarca diferențele dintre cele patru gramatici academice. Predicatul nominal simplu sau cel complex prezintă evoluții considerabile de interpretare, cu alte cuvinte, verbele copulative care intră în structura predicatului nominal sunt într-o permanentă dezbateră. Poziția semiauxiliarelor rămâne controversată, dată fiind problema lexicalizării și gramaticalizării lor.

Așadar, parte de propoziție deosebit de complexă, predicatul a impus o descriere minuțioasă. Viziunea comparativă a permis și discutarea conceptului de *predicat compus* din unghiuri diferite. Semnalat, pentru prima dată, în ediția din 1966, predicatul verbal compus suscită, chiar și astăzi, numeroase controverse. Edificatoare în acest sens sunt lucrările din 2005 și 2010. Studiile stabilesc reguli utile în privința semiauxiliarelor de modalitate și de aspect, dar, din rațiuni didactice și având la bază raportul dintre gramaticalizarea și lexicalizarea lor, în practica analizei gramaticale trebuie să se țină cont de criteriile trasate în edițiile din 1954 și 1966, considerându-le verbe predicative cu înțeles deplin. Demersul a însumat o serie de observații de natură teoretică și metodologică, prilejuite de complexitatea poziției sintactice urmărite. Cercetarea nu este una exhaustivă, ea atrăgând atenția asupra modului în care aceste gramatici românești percep funcția sintactică de predicat. Am dorit, totodată, sublinierea evoluției cercetărilor în domeniul sintaxei. Schimbările considerabile de la o ediție la alta au putut fi cauzate și de dorința de a aprofunda poziția sintactică de față.

Sigle i abrevieri

GA₁ II = *** 1954. *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea. *Sintaxa*, București, Editura Academiei.

GA₂ II = *** 1966. *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Academiei.

GALR II = *** 2005. *Gramatica limbii române. II. Enunțul*, București, Editura Academiei Române.

GBLR = Pană Dindelegan, Gabriela (coord.). 2010. *Gramatica de bază a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold.

Izvoare literare

- CIORAN, Emil. 1996. *Demiurgul cel r u*, traducere din franceză de Irina Bădescu, București, Editura Humanitas.
- MIHĂESCU, Gib I. 2009. *Rusoaica. Bordeiul pe Nistru al locotenentului Ragaiac 1933*, prefață de Nicolae Manolescu, București, Jurnalul Național.
- PREDA, Marin. 2009. *Delirul*, prefață de Eugen Simion, București, Jurnalul Național.
- TONEGARU, Constant. 1969. *Steaua Venerii*, ediție îngrijită și prefațată de Barbu Cioculescu, București, Editura pentru Literatură.

Referințe bibliografice

- *** 1954. *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea. *Sintaxa*, București, Editura Academiei.
- *** 1966. *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Academiei.
- *** 2005. *Gramatica limbii române. II. Enunțul*, București, Editura Academiei Române.
- Pană Dindelegan, Gabriela (coord.). 2010. *Gramatica de baz a limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold.